

O razžaljenji časti po načrtu novega kazenskega zakona.

Pogostem je čuti opravičene tožbe, da sedanji kazenski zakon ne daje dovolj varstva zasebni časti. Novi kazenski zakon si sosebno nalaga odpraviti te nedostatke sedanjega zakona in to tako, da razširja pojem razžaljenja in utešnjuje dopuščenje dokaza resnice. Kako to vrši glede posameznih oblik razžaljenja, skušamo dokazati v naslednjih vrsticah.

Novi zakon si najprvo prizadeva tvarino urediti sistemneje in pregledneje, nego li je bila urejena v sedanjem zakonu. V §-u 212. določuje šest oblik razžaljenja — torej malo da ne vseh — ter navaja potem vsa, na ta razžaljenja nanašajoča se določila, kedaj razžaljenje ni kaznivo in določila o dokazu resnice. Za tem navajajo se razžaljenja, pri katerih ni govora o dokazu resnice, dalje splošna določila o globi, potem, kdo je upravičen tožiti in naposled o kompenzaciji.

Razžaljenja po § 212 so :

1. Kdor koga zaničljivih lastnostij ter takega mišljenja dolži ali dejanja trdi, katera utegnejo koga zaničljivega storiti ali v javnem mnenji ponižati (sedanji §§ 488. in 491. kaz. zak.);

2. kdor koga obdolži kaznivega dejanja (sed. § 487. kaz. zak.);

3. kdor takšne obdolžitve na tak način razširja, da utegnejo postati verjetna (sed. § 493. kaz. zak.);

4. kdor stori žaleče razodetje iz zasebnega življenja koga drugega ali je razširja (sed. § 489. kaz. zak.);

5. kdor komu drugemu očita prestano kazen (sed § 497. kaz. zak.).

Kaznivo pa tako razžaljenje ni, če obdolžitev ni bila javna, a v dobri veri (§ 213.). Nejavnost in dobra vera za-

jedno sta pogoj nekaznivosti in kaznivost nastopi, kedar dejanju manka le jednega teh dveh znakov.

Proti objektivno obstoječi kaznivosti ščiti le dokaz resnice, to je dokaz onega dejanja, katero se je trdilo, ali dokaz takega dejanja, iz katerega se dá izvajati lastnost ali mišljenje, očitano razžaljencu. Le-ta dokaz se pa dopušča — a to otežuje bistveno dokaz resnice — le tedaj, če je razvidno, da je razžalitelja pri dejanji vodil pravno utemeljen zasebni interes ali javna blaginja (§ 215.). Recimo, da se kdo ponuja trgovcu v njegovo trgovino za poslovodjo ali komija. Naprošeni trgovec vpraša sotrgovca, pri katerem je prositelj poprej služil, kaj misli o tem človeku in ali mu ga svetuje vsprejeti. Le-ta mu odsvetuje, češ da je bil uže kaznovan zaradi iznevere. Če je informant to izrekel nejavno in v dobri veri, ščiti ga pred kaznivostjo § 213. — in to določilo je za vsakdanje življenje potrebno, ker sicer bi ne bilo varno iskati si takšnih informacij. Prav tako je nekazniv trgovec, če prositelju, kateri bi rad pri njem vstopil hoteč odkrižati se ga, nejavno pové, da ga ne vsprejme, ker je bil uže zaradi iznevere kaznovan. Če mu pa to očita javno, zakrivil je pregrešek po § 212., št. 5, a oprošča ga le dokaz resnice. Ta dokaz je dopustiti, ker je razvidno, da je razžalitelja vodil pravno utemeljen zasebni interes, ko je razžaljencu očital prestano kazen. — Drugi slučaj: Nekdo se poteguje za javno zaupanje, a v zasebnem življenji ni čist in nasprotniki mu očitajo, na pr. da si vzdržuje mêtrese. Ti torej priobčujejo žaleče, odnošaje iz zasebnega življenja (§ 212., št. 4.). Občna blaginja zahteva, da tako omadeževan človek ne dobi zastopa javnih koristij. Razvidno je, da razžalitelje vodi pri razžaljenji javna blaginja. Tu je zopet dopustiti dokaz resnice in razžalitelji so le tedaj prosti, če doženejo ta dokaz.

Določilo, da se dokaz resnice dopušča le, če je razvidno, da je vodil razžalitelja pravno utemeljen zasebni interes ali javna blaginja, kaže veliko razliko in prednost od sedanjega zakona. Po sedanjem zakonu se ne vpraša, kaj je vodilo razžalitelja pri žalitvi, in dokaz resnice je dopuščen razun pri razžaljenjih obstoječih v tem, da se je koga dolžilo kaznivega dejanja, katero je le na zasebno zahtevanje preganjati, ali da se je storilo žaleče razodetje iz zasebnega življenja. Kdor je torej zakrivil raz-

žaljenje drugačno, nego li sta ravno navedeni, ta je z dokazom resnice vselej prost, naj ga prav vodi sama hudobija ali sovraštvo ptoti razžaljencu. To hibo sedanjega zakona odpravlja novi zakon s tem, da dopušča dokaz resnice le pod tem pogojem, ako se izkaže pravno utemeljen zasebni interes ali javna blaginja, ki opravičuje kršiti komu čast.

Označili smo, da je dokaz resnice znatno utešnjen in kako. Ta dokaz je tudi otežen. Kedar gre dokazovati, da je razžaljenec zakrivil določeno kaznivo dejanje, moči je ta dokaz dognati le po razsodbi pristojnega sodišča. Izjemno se dopuščajo druga dokazila samo tedaj, kedar je kaznivost dejanja preminola po zastarenji, s smrtjo ali na drug način. Ta izjema pa ne velja za dejanja, katera se preganjajo samo na predlog ali vsled zasebne obtožbe, in tu se dokazuje le z razsodbo pristojnega sodišča. Če sodišče še ni postopalo proti razžaljencu, more to vpotiti razžalitelj in pristojajo mu v tem postopanju pravice zasebnega udeleženca po §§ 47. do 50. in 449. kaz. pr. r., to se pravi: on je sam upravičen, da nastopi kakor obtožitelj tudi glede takih kaznivih dejanj, katera se sicer preganjajo le na predlog javnega obtožitelja. Do skončanja te obravnave je počakati s postopanjem in razsodbo o razžaljenji. — Kedar je pa sodišče uže prej ob očitnem kaznivem dejanji pravomočno razsodilo, da to dejanje proti razžaljencu ni dokazano, ali če se je postopanje zaradi tega dejanja vsled odstopa razžaliteljevega ustavilo ali z oprostilno sodbo končalo: tedaj je pa dokaz resnice izključen.

Nadalje določuje novi načrt, da je zaradi razžaljenja po § 212., št. 4 postopati tudi proti tistemu, kdor trdi ali razširja dejajna, katera utegnejo pridobitek, kredit koga drugega ali zupanje občinstva v zvrševanje njegovega poklica v nevarnost staviti ali oškodovati. Tudi o takem kaznivem dejanji uporabljati je vsa določila, kakor o kaznivih dejanjih, navedenih v §-u 212.

V § 219. navaja se grdenje (psovanje) kakor samostojno kaznivo dejanje, odgovarjajoče sedanjemu prestopku po § 496. kaz. zak., in kakor tako grdenje je kaznovati tudi vsa druga razžaljenja, čeprav so bila zvršena nejavno in v dobri veri, ali pa je njih resnica dokazana, tedaj kedar se stori na grdilen način.

Za to obliko razžaljenja seveda nimajo veljave določila o dokazu resnice.

Pripomniti je, da javnost pri razžaljenjih po načrtu nima tistega pomena, kakeršno ima v sedanjem zakonu. V le-tem je javnost pri nekaterih oblikah razžaljenja ustanoven moment na pr. po § 491. ali 496. — v novem zakonu pa javnost nikdar ni konstitutiven moment, ampak ima samo svoj upliv glede dokaza resnice ali pa visokosti kazni.

Javnost je po načrtu dvojna, javnost brez dodatka in javnost po § 91, št. 2.

Javnost brez dodatka je, rekli bi, tista, ki jo smatra sedanji zakon na javnem prostoru, pred več ljudmi itd. Javnost s citatom „§ 91., št. 2“ je pa javnost v ožjem pomenu in s tak-sativno navedenimi znaki, če se dejanje zvrši pred množtvom ljudij, po tisku, po spisih ali slikah, bodi razširjenih, bodi pribitih ali razpostavljenih na obče pristopnem kraju.

Te tako različne javnosti se dosledno drži načrt novemu zakonu in navaja vselej § 91., št. 2, kedar zahteva javnosti v tem ožjem pomenu. Ta kvalifikovana javnost povišuje kazen in sicer pri razžaljenjih po § 212. na tak način, da utemeljuje kompetenco sodnega dvora za postopanje in rzsodbo. V to skupino kaznivih dejanj uveden je, kakor pri marsikaterih drugih, tudi institut globe (Geldbusse) in lahko se pri razžaljenji, ako je imelo kvarne posledice za imovinske odnošaje, za pridobitek ali boljše bodočnost razžaljenca, spozna poleg kazni tudi na globo do 5000 gld., katero mu je plačati.

Moči je tožiti, kakor po sedanjem zakonu, tudi kedar se je zvršilo razžaljenje proti spominu mrtveca, in upravičeni so v to ostali zakonski drug in sorodniki prve ter druge stopnje. Za ženo more tožiti mož.

Postopa se le na zasebno obtobžo. Le, kedar se razžali oseba, stoječa v javni službi, verski služabnik ali član oborožene sile glede na to lastnost, tedaj lahko stavi predlog, naj se preganja, tudi uradni predstojnik razžaljenčev.

Kedar se zvrši razžaljenje na javni način, dopustiti je, da razžaljenec obsodbo objavi na stroške obsojenega. Način in rok objavi določi sodba.

Kedar razžaljenje napadenec ali njemu bližnja oseba na mestu odvrne z razžaljenjem, to sme sodnik pri obeh obdolžencih ali pri manj krivem spoznati na nižjo kazen ali popolnem pustiti kazen (k o m p e n z a c i j a).

Pristojna za postopanja in razsodbo o razžaljenjih so okrajna sodišča; samo kedar se je zvršilo razžaljenje po § 212. javno (§ 91., št. 2), onda nastopi kompetenca sodnega dvora. Odvzetá je pa po členu 51, uvodnega zakona sodba o razžaljenjih porotnim sodiščem.

Dr. F.

K kritiki §§ 53.—65. mal. postopanja.

(Dopis.)

Za malotno postopanje se je odstranil dokaz z glavno, cenilno in dopolnilno prisego, na mesto dokaza s prisego stranke postavil se je v §§ 53.—65. dokaz s prisežnim zaslišanjem strank kakor prič v svoji reči. Zakonodavec je storil to (gl. motive) tudi za nekako poskušnjo. Ako se namreč rečena določila v praksi obneso, potem bi se sploh lahko v njih smislu reformovala ustanova prisege v civilni pravdi.

Dvojimo, da bi dosedanje izkušnje z zaslišavanjem strank kot prič podpirale rečeni smoter, kateri ima v rečenih določilih tako reven temelj.

Oglejmo si najprvo § 53. mal. post. Tu se piše, da je praviloma tisto stranko zaslišati prvo kot prič, katera je dolžna dokazati sporno okolnost. S tem se je na glavo postavilo načelo, katero imajo naša ostala postopanja za dokazovanje s prisego, načelo, da ima prvo pravico prisege tista stranka, katera je protivna dokazadolžni stranki. S pravilom pa smo kmalu pri kraji. Saj uže 2. odstavek tega š-a določa, da sodnik lahko sklene zaslišati najprvo protivno stranko, ako to predlagata obe stranki ali je sicer dobro, da se zve resnica. Prvi slučaj se ne pripeti lahko, pač pa je navadno takó, da sodnik, če hoče, lahko smatra za dobro zaslišati protivno stranko in jo, zopet le, če hoče, tudi zasliši. Tu pa je veliko sa-